

Trollformlernas renässans – om traderandet av äldre språkdrag i 2000-talets signelser och besvärjelser

Shirley Näslund

På 1910-talet konstaterade Weber att världen hade avförtrollats, och på 1960-talet bedömde Klintberg att den folkliga magin skulle falla i glömska. Alltsedan 1990-talet har emellertid en återförtrollning uppmärksammats, ett på bred front tilltagande intresse för det övernaturliga – *ockultur* (Partridge 2004). Därigenom har gamla trollformler fått en renässans och nya tillkommit. För vuxna finns nya formler i översatt litteratur (e.g. Carvel 2022). För barn finns även två svenskförfattade böcker i ämnet: *Elins hemligheter – en handbok i häxkonst* (2019) och *Trollformler & besvärjelser för vardagliga händelser* (2022). Vilka språkdrag från våra gamla trollformler traderas vidare genom barnlitteraturens nyskapelser? lyder forskningsfrågan i denna genreanalytiskt och intertextuellt inriktade studie. Besvarandet sker med strukturell och komparativ textanalys. Trollformlerna i barnböckerna jämförs med uppteckningar i digitaliserade utgåvor av Vistrand (1898), Linderholm (1940) och Klintberg (2016). Digitaliseringen underlättar ordsökningar. Genredragen som fokuseras är: rim, allitterationer, assonanser, upprepningar, parallellismer, inslag av latin, opaka ordserier, förvisningsformuleringar samt återopande av Oden, Gud eller Fan (jfr. af Klintberg 2016: 43 ff; Lilja 2000:339–340). Vidare noteras generella arkaiserande språkdrag i barnlitteraturens trollformler.

Bland resultaten kan nämnas att gåtfulla och latinska inslag fortsätter att användas i 2000-talets trollformler, vilket överensstämmer med den lingvistiska antropologins rön om att språkandet med högre makter brukar ha kryptiska och arkaiserande inslag (jfr. Keane 2004). *Elins hemligheter...* traderar exakta ordvändningar ur ålderdomliga trollformler, medan *Trollformler...* som har ett lättsammare anslag, förvisso saknar dessa vändningar men innehåller generellare drag som hör genren till samt arkaiserande drag såsom pluralböjning av verb och olika frakturstilvarianter.

Denna typ av barnlitteratur kan betraktas som *utile dulci*; den förenar det samtida intresset för magi med inblickar i språk och typsnitt från svunna tider. Mot denna bakgrund diskuteras om det vore behjärtansvärt att ytterligare uppmärksamma vårt kulturarv av trollformler i språkhistorieundervisningen för blivande lärare.

Referenser

- Carvel, Astrid (2022). *En liten guide till magi och besvärjelser*. Västra Frölunda: Tukan förlag.
- Keane, Webb (2004). Language and religion. I: *A Companion to Linguistic Anthropology* (red. Alessandro Duranti). Malden: Blackwell Publications, s. 431–448.
- Klintberg, Bengt af ([1965] 2016). *Svenska trollformler*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Lilja, Eva. Besvärjelsens magiska rytmer (2000). I: *Gudar på jorden. Festskrift till Lars Lönnroth* (red. Stina Hansson & Mats Malm). Stockholm: Symposium, s. 339–348.
- Linderholm, Emanuel (1940). *Signelser och besvärjelser från medeltid ock nytid*. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 41. Stockholm: Norstedt.
- Partridge, Christopher (2004). *The re-enchantment of the West alternative spiritualities, sacralization, popular culture, and occulture*. Volym 1. London: T & T Clark International.
- Sundin, David (2021). *Trollformler & besvärjelser för vardagliga händelser*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Vistrand, Per Gustaf (1898). *Signelser från Småland*. Stockholm.
- Weber, Max [1919] (2002). *Wissenschaft als Beruf* (1919). I: *Schriften 1894–1922* (red. Dirk Kaesler). Stuttgart: Albert Kröner Verlag.